

Kommunal- og distriktsdepartementet

PM-2018-13: Særavtale om lønns- og arbeidsvilkår for lærlinger og lærekandidater i staten

Forfatter Statens personalhåndbok – Personalmeldinger

Dato 2018-06-29

Publisert PM-2018-13

Sammendrag Til: Statsforvaltningen og Riksrevisjonen. Gjelder: Statens personalhåndbok pkt. 9.10.

PM-2018-13 Særavtale om lønns- og arbeidsvilkår for lærlinger og lærekandidater i staten

Dato: 29.06.2018

Til: Statsforvaltningen og Riksrevisjonen

Gjelder: Statens personalhåndbok pkt. 9.10

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) og hovedsammenslutningene ble i møte 22. juni 2018 enige om å videreføre «Særavtale om lønns- og arbeidsvilkår for lærlinger og lærekandidater i staten», for tariffperioden 1. mai 2018 – 30. april 2020, med én endring, se pkt. 12. Endringen er gjort fordi det ikke bør fremgå av særavtalen at lærlinger og lærekandidater ikke omfattes av lov om Statens pensjonskasse. Denne gruppen er unntatt fra medlemskap ved forskrift til lov om Statens pensjonskasse.

Særavtalen er i sin helhet gjengitt nedenfor:

Særavtale for lærlinger og lærekandidater

Staten som arbeidsgiver har, på lik linje med de andre arbeidsgiverorganisasjonene, forpliktet seg til å ta sin del av ansvaret for å fremskaffe lære plasser for fremtidige fagarbeidere. Staten og hovedsammenslutningene skal i fellesskap tilrettelegge for at rekrutteringen av lærlinger foregår innenfor gode rammer. Staten og hovedsammenslutningene anbefaler derfor at de lokale parter hvert år drøfter behovet for inntak av lærlinger ut fra virksomhetens eget behov og samfunnets behov for lære plasser og – om nødvendig – drøfte behovet for å sette i gang særlige tiltak som kan øke tilgangen på lærlinger.

1. Omfang

Lærlinger og lærekandidater omfattes av hovedtariffavtalene og av sentrale og lokale særavtaler, med mindre noe annet er bestemt i denne avtale.

2. Definisjoner

Lærling er en som har undertegnet en lærekontrakt med sikte på fag- eller svenneprøve i fag som har læretid i virksomhet, jf. opplæringsloven § 4-1. Lærekandidat er en som har undertegnet en opplæringskontrakt med sikte på en mindre omfattende prøve enn fag-/svenneprøve, jf. opplæringsloven § 4-1. Praksiskandidat er en som har meldt seg til fag-/svenneprøve etter opplæringslovens § 3-5 uten å være elev eller lærling.

3. Lønns plassering

Lærlinger skal innplasseres i stillingskode 1362 under lønnsplan 90.910. Lærekandidater skal innplasseres i stillingskode 1446 under lønnsplan 90.910. Lærlinger og lærekandidater følger lønnstabellen i hovedtariffavtalen mellom staten og LO Stat, Unio og YS Stat.

4. Lønnsbestemmelser for lærlinger

1. Læretiden består av opplæringstid og verdiskapingstid. Lønn utbetales bare for verdiskapingstiden. Avlønningen fastsettes som en prosentvis andel av begynnerlønnen til en fagarbeider med fagbrev (eksklusive tillegg).
2. Dersom partene lokalt er enige om det, kan en annen prosentvis fordeling avtales innenfor de gitte totalrammer under punkt 3. og 4.
3. Lærlinger i fag som følger hovedmodellen med 2 års opplæring i videregående skole (videregående trinn 1 (Vg. 1) og videregående trinn 2 (Vg. 2)) og 2 år i virksomhet og hvor læreplanen i virksomheten fastsetter læretiden til 50% verdiskaping, lønnes slik:
  1. halvår 30%
  2. halvår 40%
  3. halvår 50%
  4. halvår 80%
4. For lærlinger i fag som ikke følger hovedmodellen, er avlønningen følgende:
  - a) Fag med
1 års læretid i virksomhet:
    1. halvår 50%
    2. halvår 80%
  - b) Fag med
1 1/2 års læretid i virksomhet:
    1. halvår 45%
    2. halvår 55%
    3. halvår 80%
  - c) Fag med
2 års læretid i virksomhet:
    1. halvår 30%
    2. halvår 40%
    3. halvår 50%
    4. halvår 80%
  - d) Fag med
2 1/2 års læretid i virksomhet:
    1. halvår 30%
    2. halvår 40%
    3. halvår 45%
    4. halvår 55%
    5. halvår 80%
  - e) Fag med
3 års læretid i virksomhet:
    1. halvår 0%
    2. halvår 15%

3. halvår 25%

4. halvår 35%

5. halvår 45%

6. halvår 80%

5. Når det inngås lærekontrakt med ufaglærte arbeidstakere som allerede er tilsatt i virksomheten, beholder de sin lønn i læretiden. Det forutsettes også at den tilsatte ikke oppfyller vilkårene for å kunne gå opp til fagprøven som praksiskandidat.

5. Lærlinger ved Teknisk allmennfaglig linje

Lærlinger ved Teknisk allmennfaglig linje (TAF-linje) går et fireårig utdanningsløp i en kombinasjon av skole og arbeidsliv. Når de har status som elever og er utplassert i en virksomhet, betales pr. time de arbeider i virksomheten med 30 prosent av begynnerlønnen (eksklusive alle tillegg) for en fagarbeider med fagbrev. Når de har tegnet lærekontrakt, og har status som lærlinger, skal de ha en prosentvis betaling pr. time de arbeider i virksomheten, i henhold til presentsatsene for lærlinger som følger hovedmodellen (pkt. 4.3).

6. Lærlinger med særlig tilrettelagt opplæring

1. Lærlinger som ikke har Vg. 1 og Vg. 2 i videregående skole etter Reform '94, skal ha en samlet lønn for hele læreperioden som tilsvarer den samlede lønnen til en lærling som følger hovedmodellen.
2. For lærlinger som har begrenset arbeidsevne på grunn av fysiske og/eller psykiske funksjonshemninger, kan yrkesopplæringsnemnda samtykke i at det fastsettes avvikende opplæringskontrakter. Lønnen må i slike tilfeller avtales i hvert enkelt tilfelle.
3. For lærlinger/lærekandidater/praksiskandidater med lese- og skrivevansker tas det spesielle hensyn til den enkeltes behov.

7. Lønn for lærekandidater

For lærekandidater (jf. § 4-1 i Opplæringsloven) fastsettes lønnen individuelt som en prosentvis andel av begynnerlønnen til en fagarbeider med fagbrev (eksklusive tillegg).

8. Kursavgifter og læremateriell

Lærlinger og praksiskandidater skal ikke ha økonomiske utgifter i form av kursavgifter og læremateriell i perioden frem til fagprøven.

9. Særlige tiltak

Dersom det er særlige vansker med å rekruttere lærlinger, kan partene drøfte midlertidige tiltak som øker mobiliteten og tilgangen på lærlinger, for eksempel støtte til oppholdsutgifter og støtte til reise- og flytteutgifter.

10. Militære lærlinger

Militære lærlinger – dvs. lærlinger som har tegnet kontrakt med Forsvaret, og der hele eller deler av førstegangstjenesten blir godskrevet som læretid – skal ha samme økonomiske vilkår som andre soldater som avtjener førstegangstjeneste. Etter avtjent førstegangstjeneste skal den militære lærlingen ha utbetalt 50% av begynnerlønnen til en fagarbeider med fagbrev (eksklusive tillegg). Forsvarsdepartementet eller den de bemyndiger, kan etter drøfting med arbeidstakerorganisasjonene, gi utfyllende bestemmelser om andre ytelser til dette punktet.

11. Permisjoner

1. Læretiden kan avbrytes med permisjon etter samtykke fra fylkeskommunen ved yrkesopplæringsnemnda og arbeidsgiver. Under slike permisjoner, f.eks. på grunn av lengre sykefravær, fødselspermisjoner, militærtjeneste m v, kan yrkesopplæringsnemnda forskyve læretiden. Ved gjeninntreden etter endt permisjon vil lærlingen i slike tilfeller starte på det opplæringsnivå og med den lønn de hadde da permisjonen inntrådte
2. Kortvarige fravær medfører ingen endring av læretiden og skal ikke meldes inn til yrkesopplæringsnemnda i fylket

12. Statens pensjonskasse

Lærlingene og lærekandidatene omfattes ikke av regelen om boliglån, jf. HTA pkt. 5.1.

13. Fag- og kompetanseprøve

1. Førstegangs fagprøve skal avlegges så nær opp til læretidens avslutning som mulig og normalt være avsluttet senest innen to måneder etter læretidens slutt. I denne perioden skal lærlingen fortsette på samme vilkår som i siste halvår. Dersom fagprøven likevel må avlegges etter dette tidspunkt, og dersom bedrift og prøve kandidat er enige om å opprettholde arbeidsforholdet til prøveavleggelsen kan finne sted, må det opprettes ny arbeidsavtale om midlertidig tilsetting som hjelpearbeider, laboratorieassistent o.a.
2. Når opplæringstiden er over og fagprøven er avlagt, opphører kontraktsforholdet. Hvis prøven ikke blir bestått, har lærebedriften/virksomheten ingen forpliktelser til å gi videre opplæring. Lærlingen har imidlertid krav på å få fremstilt seg til annengangs prøve, og bedriften plikter å medvirke til dette. Omkostningene dekkes av fylkeskommunen. Dersom bedrift og lærling er enige om det, kan læretiden forlenges ved frivillig avtale før annengangsprøven blir holdt. I slike tilfeller kan lønnen utgjøre opptil 80% av begynnerlønnen til en fagarbeider med fagbrev (eksklusive tillegg).
3. På samme måte som lærlinger skal også lærekandidater ved slutten av kontraktstiden få mulighet for å gå opp til en kompetanseprøve, som viser det nivået opplæringen har ført frem til.

14. Hovedtariffavtalenes fellesbestemmelser

Lærlingene og lærekandidatene kommer inn under fellesbestemmelsene i HTA med følgende tilpasninger:

§ 13 Overtid

Lærlinger og lærekandidater over 18 år skal normalt ikke kunne pålegges overtidarbeid. Hvis de unntaksvis blir pålagt overtidarbeid (utover den alminnelige arbeidstid), skal overtiden beregnes ut fra begynnerlønnen til en hjelpearbeider i Lønnsramme 2.

§ 18 Lønn under sykdom

Sykefravær kan medføre at utdanningen må forskyves i tid. I slike tilfeller skal lærlingene og lærekandidatene – i hele sykeperioden – ha utbetalt den lønn de hadde ved sykeperiodens begynnelse.

Retten til lønn under sykdom opphører når kontraktsforholdet opphører.

§ 19 Fødsels- og adopsjonspermisjoner mv.

Fødselspermisjon mv. kan medføre at utdanningen må forskyves i tid. I slike tilfeller skal lærlingene og lærekandidatene – under hele fraværet – ha utbetalt den lønn de hadde ved permisjonens begynnelse.

Retten til fødsels- og adopsjonspermisjoner mv. opphører når kontraktsforholdet opphører.

§ 23 Ytelser ved dødsfall – (Grupplivsforsikring)

Når en lærling eller lærekandidat dør utbetales de etterlatte et engangsbeløp som tilsvarer 50% av det beløp som fremkommer etter HTA § 23, nr. 2.

§ 24 Ytelser ved yrkesskade

Dersom ytelse etter yrkesskadeforsikringsloven er lavere enn ytelse etter denne bestemmelsen, utbetales differansen.

15. Varighet

Denne særavtale trer i kraft 1. mai 2018 og gjelder til og med 30. april 2020.

Etter fullmakt

Gisle Norheim
statens personaldirektør

Yvonne Larssen
avdelingsdirektør

Eventuelle henvendelser: arbeidsgiverportalen